

Pohlová, Iva

Romantismus v české a polské literatuře

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2001, vol. 50, iss. X4, pp. 139-140

ISBN 80-210-2552-2

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103086>

Access Date: 13. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

asociace srovnávací literatury a dalších domácích a zahraničních společností a institucí. Stal se vědcem světového věhlasu a vychoval mnoho mladých badatelů. Je vysoce morální a humánní osobností ve vědě i v mezilidské komunikaci.

Výrazem poděkování a hluboké úcty k jeho významnému přínosu v rozvoji literární vědy jsou dva samostatné sborníky, které mu jeho spolupracovníci z innsbrucké univerzity a jeho bývalí bře-hradští kolegové a žáci k životnímu jubileu připravili. První nese název *Grundlagentexte der Vergleichenden Literaturwissenschaft aus drei Jahrzehnten. Arbeiten von Zoran Konstantinović*, ausgew. u. hrsg. zu seinem 80. Geburtstag v. B. Burt-scher-Becher, B. Eder-Jordan, F. Rinner, M. Sexl, K. Zerinschek (Studien-Verlag, Innsbruck – Wien – München, 2000, 445 s.). Druhý sborník *POLA-ZIŠTA. Izbor iz radova Z. Konstantinovića povodom osamdesetog rođendana* (Prometej, Novi Sad 2000, 404 s.) obsahuje 21 Konstantinovičových studií psaných srbsky.

V 26 studiích tzv. innsbruckého sborníku se jeho autoři zabývají mj. nejdůležitějšími teoretickými a metodologickými kategoriemi současné literární vědy, komparatistikou jako samostatnou vědní disciplínou i jejími novými možnostmi, které jí poskytuje např. studium meziliterárních vztahů, všlímají si pojmu světová literatura i označení regionální (zonální) literatury aj. V rámci střední a jihovýchodní Evropy pak hledají místo pro tzv. podunajskou literaturu (Literatura Danubiana).

Zmíníme se zde poněkud podrobněji o obsahu bře-hradského sborníku. Zahajují jej tři Konstantinovičovy „přednášky“: o kofenech expresionismu v německé literatuře a o zájmu rakouské komparatistiky o srbskou literaturu a kulturu v 19. stol. Třetí přednáška je z roku 1995 a v samotném názvu si klade příznačnou a stále aktuální otázku: K čemu je nám srovnávací literární věda.

V dalších statích se pak Z. Konstantinović zamýšlí nad literárně kritickými a teoretickými názory devíti teoretiků, filozofů a kritiků 19. a 20. stol. (W. Scherera, W. Diltheye, E. Elstera, O. Walzela, M. Heideggera, R. Ingardena, E. Staigera, G. Lukáče a W. Benjamina), zabývá se výsledky komparatistiky v posledních desetiletích, otázkami pe-

riodizace, intertextu a alteritety, podrobně analyzuje Jaussovu „estetiku recepce“, objasňuje úlohu textu v kontextu a mechanismy literární komunikace, upozorňuje na úlohu, jakou hraje v literární vědě interdisciplinárnost aj.

Objevný význam má rozsáhlá studie o spolupráci rakouského básníka a publicisty L. A. Frankla s Minou Karadžičovou při překladu srbských lidových písní do němčiny. Práce mj. ukazuje na *možnosti pozitivistického spojování faktů*. Nový je rovněž Konstantinovičův pohled na dosud známá i převážně neznámá fakta ve stati o Vukových proměnách po jeho příchodu do Vídně, v *husserlovském návratu k samotné věci* při fenomenologické analýze jedné postavy z povídky srbského prozaika L. Lazareviče či ve *strukturalistických spojeních diskursu a protidiskursu* v jiné povídce téhož autora i ve stati o vztahu Srbů k Goetheovu dílu. Z. Konstantinović dále podal přesnou typologickou charakteristiku Andričovy Travnické kroniky, odhalil a objasnil dialogický charakter dramatických, básnických i prozaických textů Lazy Kostiče. Rozvažuje o literární emigraci a exilu v evropských souvislostech.

Syntetický charakter mají dvě rozsáhlé studie o srbské literatuře v evropském kontextu a o jejím postavení v rámci středoevropské literatury. Sborník uzavírá zajímavý a poučný Konstantinovičův projev při přebírání Ceny Konstantina Jirečka (!) za celoživotní dílo v roce 1992. Hovořil mj. o mýtu (též o kosovském mýtu), o němž tak zasněně psal ve svých Dějinách Srbů český historik evropského formátu, podle něhož je cena nazvána. *Jedině víra v mýtus umožnila lidem v této neklidné části světa ovládnout svůj osud a přežít. Proto také ohrožení svého mýtu cítí jako ohrožení své nejhlubší identity* – řekl mj. Z. Konstantinović.

Rozsáhlé *příspěvky k systematickému komparatistickému bádání* (s. 346-403), které jsou zařazeny podle okruhů uvedených na začátku této recenze, sborník uzavírají. Jsou neocenitelným pramenem pro všechny, kteří se věnují otázkám obecné a slovanské literární komparatistiky i problematice srbské literatury a slovansko-neslovanských vzájemných vztahů.

Ivan Dorovský

ROMANTISMUS V ČESKÉ A POLSKÉ LITERATUŘE

Svazek *Romantismus v české a polské literatuře* (Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví, redigoval L. Pavera, Opava 2000, 192 s.)

představuje sborník referátů ze stejnojmenné česko-polské literárněvědné konference, která se uskutečnila v Opavě 9. listopadu 1999. Obsahuje patnáct prací, jenž se buď přímo zabývají česko-

polskými literárními analogiemi v období romantismu, nebo danou problematiku zachycují pouze okrajově a následně rozvíjejí téma vývoje národních literatur, tedy konkrétně literatury polské, české a slovenské.

D. T. Lebloda ve studii *Mickiewicz i wieczność* rozebírá tři krymské sonety A. Mickiewicze z hlediska básnické formy. Vyzdvihuje také bohatost autorovy symboliky, která dodává jeho tvorbě na plastičnosti a umožňuje tak pulsaci skutečnosti a fantazie. O charakteristiku a kategorizaci přísloví v tvorbě J. Slowackého se pokusil J. Pošpiech v zamyšlených nazvaných *Przysłowia w twórczości Juliusza Slowackiego*. Přísloví použitá v textech Slowackého rozdělil do čtyř kategorií, upozornil na některá specifická užití a modifikace i na vytvoření zcela nových přísloví či rčení, která vešla do běžného povědomí. Vzpomínkovou a denškovou prozaickou formu si za téma referátu *Trzy po trzy Aleksandra Fredry na tle pamiętnikarstwa romantycznego* zvolila I. Jokić. Na pozadí průměrné literární tvorby v tomto žánru poukázala na výjimečnost díla A. Fredry. Zamyšlení nad původem postavy rusalky či vodní víly představila E. Piasecka ve studii *Polskie rusalki romantyczne i ich rodowód*. Při hledání prvotního námětu dospěla přes slovanský folklór, skandinávské legendy až do dávné minulosti k předkřesťanským obřadům a antické kultuře.

Polskou literaturou jako inspiračním zdrojem při formování literatury české v 19. století se zabývá D. Vlačíková v referátu nazvaném *Polské podněty českému romantismu a novoromantismu*. Zaměřila se na prokazatelné vlivy A. Mickiewicze a J. Slowackého v dílech K. H. Máchy a J. Zeyera. Podněty opačné považuje za velmi vzácné; v této oblasti upozornila na významnou roli Z. Przesmyckiego-Miriama jakožto překladatele. L. Štěpán v referátu *Hledání formy v romantismu* se pokusil znapovat hledání nových forem, žánrové proměny a dekonstrukci žánrů v dílech A. Mickiewicze a K. H. Máchy. Zajímavé je např. jeho srovnání sonetů v podání těchto autorů. J. Urbanec se v referátu *Novoromantismus v české poezii* zamýšlí nad tímto termínem, hledá společné rysy v polské a české literatuře, ale paralelní jevy nenachází. Podle něj má novoromantismus v polské literatuře své pevné místo, ale v české literatuře tak nazývá jen přímé epigony J. Vrchlického.

Zvláštnostmi české literatury se zabýval L. Pavera v práci *Romantismus a předchozí literární*

tradice, zvláště pak barokní. Zaměřil se na styly, které ovlivnily literaturu v období romantismu, zvláštní pozornost věnuje prvkům barokní kultury, např. v díle K. H. Máchy. Zajímavou studii *Zobrazení barev v básnickém díle K. H. Máchy* předložila M. Kuřová. Rozebrala texty Máchy z hlediska barev, jejich výskytu, frekvence, použití a slovtvorné modifikace počítačovým programem. *Dramatická báchorka J. K. Tyla (Lesná panna)* se stala tématem příspěvku F. Všetický, který se zaměřil na vztah mezi mužským a ženským zřivem, na kompoziční výstavbu díla a spojením romantické skepsis s realistickým viděním skutečnosti. D. Šajtar v referátu nazvaném *Elementy romantismu v poezii Petra Bezruče* předkládá výčet romantických motivů a postav v díle tohoto autora, např. motiv cesty, tuláctví, snové představy, postavy v konfliktu se společností, ideál barda, titánství či vizionářskou mystiku.

L. Soldán se v práci *Časopis Nový Život (1896-1907) trochu romantický?* věnuje hnutí katolického romantismu na přelomu 19. a 20. století. Poukazuje na sympatie představitelů tohoto hnutí k polské literatuře a na práce a příspěvky otiskované v daném časopise. Knihovnickou perličku představuje v poznámkách *Máchovská čtyřverší Blažeje Palocha L. Martínek*. Vychází z jubilejního tisku k 120. výročí vydání Máje, který vyšel v roce 1956 a byl nalezen v Městské knihovně v Krnově. Publikace, o níž více než 40 let literární veřejnost nevěděla, navazuje na Máchovu tvorbu.

Slovenskou literaturu se svými příspěvky reprezentují V. Žiemberová prací *Hroboňove dotykky so slovenským a českým romantizmom* a M. Písková studii *Motiv zbojníka ve slovenské a české literatuře v době romantismu*. Žiemberová se zabývá dílem S. B. Hroboň Dcéra povesti, Písková zase vznikem a vývojem zbojnických motivů a jejich použitím ve slovenské literatuře – tuto postavu nachází i v literatuře české, např. u B. Němcové.

Různorodost a šíře příspěvků sborníku z česko-polské literárněvědné konference dokládá, že v literární historii (v genologii, komparatistice či v rozbořech samotných textů) lze stále nacházet zajímavá témata a že kontakty mezi blízkými slovanskými literaturami a kulturami jsou stále živé. Aktivita tohoto druhu jsou vždy inspirativní pro všechny zúčastněné a prostřednictvím sborníku myšlenky, které na konferenci zazněly, mohou proniknout mezi širší odbornou veřejnost.

Iva Pohlová